

Vážená pán predseda Akademického senátu Trnavskej univerzity v Trnave, vaše magnificencie panie rektorky a páni rektori, vaše honorability panie prorektorky, vaše spektability panie dekanke a páni dekan, vážený pán župan, vážená pani viceprimátorka, vážení protokolárni hostia, vážené kolegyne a kolegovia, milé naše študentstvo.

S veľkou úctou a potešením vás vítam na začiatku akademického roka 2025/2026 na pôde Trnavskej univerzity. Tento septembrový okamih je pre nás vždy výnimočný – po oddychu sa opäť stretávame v univerzitnom akademickom priestore. Tento okamih nie je iba organizačným momentom, ale je uvedomením si dôležitosti akademickej pôdy, na ktorej sa stretáva hlboká túžba po poznaní so slobodnou odvahou pozerat' sa na svet okolo nás a klásť kritické otázky a hľadať na ne odpovede.

Milí naši noví študenti, dnes sa prvýkrát stávate súčasťou príbehu cesty našej univerzity. Vstupujete do spoločenstva, ktoré si už 390 rokov kladie náročné otázky a hľadá na ne poctivé odpovede. Každý z vás prináša na túto cestu vlastné sny, talent a túžby – a naša univerzita je tu na to, aby vám poskytla priestor, kde ich môžete rozvinúť. Som vďačný, že ste si pre svoj rast a hľadanie vybrali práve toto miesto, ktoré spája tradíciu s otvorenosťou a minulosť s budúcnosťou.

Univerzita je spoločenstvom mysle a ducha. Nie je to iba budova či systém výučby. Je to priestor, v ktorom sa pestuje poznanie, dialóg a vzájomný rešpekt. Základom tohto priestoru je akademická sloboda. Pod akademickou slobodou rozumiem možnosť skúmať, učiť a učiť sa bez strachu, bez nátlaku, bez obmedzení zvonka, hľadať odpovede a podrobovať poznanie kritickému skúmaniu. Už stredoveké univerzity v Bologni a Paríži dôsledne chránili slobodu myslenia.

Ako to výstižne vyjadril John Henry Newman, veľký mysliteľ 19. storočia, vo svojom diele **Idea Univerzity v Piatej rozprave** s názvom: „poznanie ako cieľ sám o sebe“:

„Všetky oblasti poznania sú navzájom spojené, pretože predmet poznania je v sebe jednotný... Poznanie je schopné byť svojím vlastným cieľom. Taká je povaha ľudskej mysle, že akékoľvek poznanie, ak je naozaj poznaním, je samo osebe odmenou.“

Táto Newmanova myšlienka nám pripomína, že univerzita nemá slúžiť len na praktické využitie vedomostí, ale predovšetkým na slobodné pestovanie poznania ako takého – ako hodnoty, ktorá má význam sama osebe.

Táto definícia zostáva pravdivá dodnes. Sloboda však nie je anarchia. Akademická sloboda je vždy spojená so zodpovednosťou. Pre učiteľa znamená viesť študentov k poznaniu,

ktoré oslobodzuje, nie k ideológii, ktorá zotročuje. Pre študenta znamená možnosť pýtať sa a skúmať, ale aj povinnosť byť pri tom zodpovedný. Sloboda je ako plameň: ak ho chránime a pestujeme, prináša svetlo a teplo; ak ho zanedbáme, môže spáliť a zničiť.

Dnešná doba prináša akademickej slobode nové výzvy. Politické tlaky, ekonomické záujmy či rýchle technologické zmeny môžu spôsobiť, že univerzity sa budú vnímať len ako fabriky, ktoré vyrábajú odborníkov pre trh práce. Ale univerzita je viac. Je miestom, ktoré formuje človeka, spoločnosť a budúcnosť. Je hlasom, ktorý má odvahu pripomínať hodnoty, brániť pravdu a podporovať dialóg.

Ako nám to pripomína **Charta základných práv európskej únie** a **Magna charta universitatum**: Univerzita stojí a padá so slobodou. Nie so slobodou bez hraníc, ale s tou, ktorá je viazaná na hľadanie pravdy. Akademická sloboda je základ, ktorý nám umožňuje pýtať sa, skúmať a spoločne tvoriť poznanie.

Preto som silne presvedčený, že univerzity musia nielen hovoriť o slobode, ale ju aj prakticky zaručovať: vytvárať vnútorné politiky, transparentné pravidlá a každodennú kultúru, v ktorej sloboda bádania je realitou. Akademická sloboda, ktorá je podmienkou života univerzity, znamená otvorenosť voči celku skutočnosti a jasné odmietanie ideologických sloganov. Je to sloboda voči akýmkoľvek účelovým tlakom či požiadavkám okamžitej uplatniteľnosti. Nesmieme redukovať univerzitu na púhu praktickú uplatniteľnosť. Hovorenie o púhej uplatniteľnosti prináša stratu pravého zmyslu univerzity.

Jednou z foriem akademickej slobody, ktorú si osobitne vážim, je **sloboda akademickej samosprávy**. Znamená to, že univerzita má právo rozhodovať sama o sebe – o svojom vnútornom usporiadaní, o obsahu študijných programov, o smerovaní výskumu, o výbere svojich učiteľov a vedúcich pracovníkov. Toto právo nie je výsadou, ale **zárukou kvality a nezávislosti**. Len tam, kde univerzita sama spravuje svoje záležitosti, môže slobodne hľadať pravdu a slúžiť spoločnosti bez vonkajších diktátov.

Ako rektor si hlboko vážim, že naša univerzita žije z tohto princípu – že dokážeme viesť diskusiu, prijímať rozhodnutia v senáte, vo vedeckých radách, v akademických orgánoch. Je to prejav zrelosti a dôvery, že akademická obec si dokáže spravovať svoje vlastné veci. A práve táto sloboda samosprávy je pre mňa dôvodom k hrdosti – je základom našej autonómie a dôkazom, že univerzita je skutočne univerzitou.

So smútkom vnímam, že zápas o slobodu akademickej samosprávy nie je len minulosťou, ale aj súčasnou realitou. Vidíme to dnes na Teologickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe, jednej z najstarších univerzít v našom regióne, kde sa vedie náročný spor o rešpektovanie autonómie a práv akademickej obce. Takéto udalosti nám pripomínajú, že

sloboda a samospráva nie sú samozrejmosťou. Sú hodnotami, ktoré treba chrániť, ktoré si treba nanovo vydobýjať a ktoré tvoria samú podstatu univerzitného života. Univerzita bez slobody akademickej samosprávy prestáva byť univerzitou v pravom zmysle slova.

Dovoľte mi záverom, aby som ešte pripomenul niektoré kľúčové udalosti a výzvy, ktoré sú súčasťou nášho univerzitného kráčania. Trnavská univerzita je úspešnou súčasťou niekoľkých konzorcií. Snažíme sa z Trnavy vybudovať centrum akademickej excelentnosti. Nádejам sa, že vás budem môcť v tomto akademickom roku s radosťou informovať o napĺňaní plánov, na ktorých sme pracovali aj počas letného oddychu. Počas ostatných týždňov sme zverejnili viaceré zásadné dokumenty týkajúce sa vedeckej integrity a inklúzie. Pokračujeme v nastavovaní pravidiel, ktoré nám môžu podstatne pomôcť v tom, aby naša Trnavská univerzita bola vedecky a inkluzívne prístupnou a podpornou pre všetkých, bez ohľadu na ich sociálny, ekonomický, kultúrny alebo osobný kontext.

Vážení kolegovia, milé kolegyně, milí študenti, prajem vám, aby ste tento rok využili akademickú slobodu, ktorú vám univerzita dáva, naplno. Nebojte sa pýtať, hľadať a objavovať. Milí kolegovia, prajem nám všetkým odvahu vyučovať a skúmať v duchu tejto akademickej slobody a zodpovednosti.

Akademická sloboda je dedičstvo, ktoré sme dostali od našich predchodcov a na ktoré nechceme zabudnúť. Preto je akademická sloboda spojená s pravdou, ktorú definoval Martin Heidegger ako *aletheia*, teda „ne-zabudnutie“: pričom slovo „*léthé*“ je rieka zabudnutia, predpona „*a*“ popiera zabudnutie. Nemôžeme dopustiť, aby nám akademická sloboda odplávala v rieke zabudnutia, ale chceme si ju pripomínať, aby sa tak stala našou pravdou. A preto dnes, keď otvárame nový akademický rok, nech je naším spoločným záväzkom chrániť slobodu myslenia a hľadania pravdy.

Slávnostne týmto otváram akademický rok 2025/2026.